

Küreselleşme Sürecinde Türkiye'de Vergi Politikaları ve Vergi Gelirlerinin Bileşimindeki Değişim

Ahmet İNNECİ

*Dokuz Eylül Üniversitesi, İİBF, Maliye Bölümü,
ahmet.inneci@deu.edu.tr*

Şahin KARABULUT

*Sorumlu Yazar: Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, İİBF, Maliye Bölümü,
sahin-karabulut@hotmail.com*

Öz

24 Ocak 1980 tarihinde alınan istikrar tedbirleri ile birlikte Türkiye'de serbest piyasa ekonomisi benimsenmiş ve o güne kadar uygulanan dışa kapalı devletçi politikalarından vazgeçilmiştir. Alınan kararlarla ülke ekonomisinin uluslararası piyasalara entegrasyonunun sağlanması amaçlanmış ve Türkiye'de küreselleşme süreci başlamıştır. 1980 sonrası tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de yaşanan dönüşüm ile birlikte küreselleşme ülke ekonomisi üzerinde etkisini göstermiştir. Alınan kararlarla ülke ekonomisinde yaşanan dönüşüm, vergi sisteminde de dönüşümün başlangıcı olmuş ve bugünkü modern vergi sisteminin temelleri atılmıştır. Bu dönemde genel eğilim vergi yükünün azaltılması ve dolaylı vergilerin payının artırılması şeklinde olmuştur. Çalışmada, küreselleşme sürecinde ekonomik yapıda ortaya çıkan köklü değişiklikler karşısında vergi politikalarının ve dolayısıyla vergi gelirlerinin nasıl etkilendiği ortaya konulmaya çalışılacaktır. Bu bağlamda küreselleşmenin mevcut vergi politikalarını hangi yönde etkilediği, ülkemizin uluslararası entegrasyonu sağlamak amacıyla hangi düzenlemeleri yaptığı, vergi gelirlerindeki değişimin hangi yönde olduğu konuları çalışmanın ana temasını oluşturmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Küreselleşme, Vergi Politikaları, Vergi Gelirleri

Jel Sınıflandırma Kodları: F65, H20, K34

Changes in the Composition of Tax Policy and Tax Revenues in the Globalization Process in Turkey*

Abstract

Turkish economy adopted the free market economy and statist policies applied to that date were abandoned with the stabilization measures taken on January 24, 1980. It was aimed to provide the integration of the country's economy with the international markets and the process of globalization in Turkey started with this decisions. After 1980, globalization has been influential in the country's economy, with the transformation in Turkey, as in the rest of the World. The transformation in the country's economy with the decisions has been the beginning of the transformation in the tax system. The general tendency in this period was to reduce the tax burden and increase the share of indirect taxes. In this study, it will be tried to reveal how tax policies and tax revenues are affected in the face of radical changes in economic structure in the globalization process. In this context, the main themes of the study are how globalization influences the current tax policies, which regulations our country is making in order to achieve international integration, and which direction of change in tax revenues.

Keywords: Globalization, Tax Policies, Tax Revenues

JEL Classification Codes: F65, H20, K34

* Extended abstract is presented at the end of the article.

Atıfta bulunmak için/Cite this paper:

İnneci, A. ve Karabulut, Ş. (2018). Küreselleşme sürecinde Türkiye'de vergi politikaları ve vergi gelirlerinin bileşimindeki değişim. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İİBF Dergisi*. 8 (2), 271-291.

1. Giriş

İnsanların bir arada yaşamaya başlaması ve toplumsal hayatın ortaya çıkmasıyla birlikte insan ihtiyaçları oldukça çeşitlenmiş ve süreklilik kazanmıştır. Nüfusun artması, kabileler arası savaşlar, üretim sistemlerinin çeşitlenmesi gibi nedenlerle toplumda hakim bir güce ihtiyaç doğmuş ve devletler ortaya çıkmıştır. Bu nedenle devletler tarihi neredeyse insanlık tarihiyle birlikte incelenmesi gereken bir süreçtir. Devletlerin oluşturulmasıyla birlikte her devlet doğal olarak kendi tebaasının çıkarlarını korumak için hareket etmiş ve devletlerarası çıkar çatışmalarının yaşandığı dönemlerde de savaşlar ortaya çıkmıştır. Aslında devletlerin ortaya çıktığı ilk zamandan beri en büyük işlevleri kamusal mal ve hizmetlerin sunulması olmuştur. Bunun gerçekleştirilebilmesi için de gerekli finansman ihtiyacının karşılanacağı en büyük kaynak geçmişten günümüze kadar hiç şüphesiz, vergilerdir (Karabulut, 2015, s.138).

Karşılıksız olarak, gerçek ve tüzel kişilerden kamu harcamalarını finanse etmek veya ekonomik hayatı yönlendirmek için hukuki cebir altında alınan parasal yükümlülükler olarak tanımlanabilen vergi, 1930'lu yıllara kadar mali amaçlarla alınmış yani verginin tarafsız olması gerektiği görüşü dünyada genel kabul görmüştür. Bu açıdan Adam Smith tarafından adalet, diplomasi, savunma ve asayiş olarak ifade edilen temel kamusal malları sunmak zorunda olan devlet, vergileri bu malların finansmanı için kullanmıştır. Ancak, Keynesyen iktisadın yükselişi ve telafi edici maliye politikası uygulamalarının kabul görmesiyle birlikte vergiler mali amaçların yanı sıra sosyal ve ekonomik amaçlara ulaşılabilmesi için kullanılmaya başlanmış ve politika değişkeni olmuştur. Bu durum Anayasa'nın 73. Maddesinde de "*Herkes, kamu giderlerini karşılamak üzere, malî gücüne göre, vergi ödemekle yükümlüdür. Vergi yükünün adaletli ve dengeli dağılımı, maliye politikasının sosyal amacıdır.*" şeklinde hüküm altına alınmıştır. Görüldüğü üzere söz konusu maddenin ilk kısmı verginin mali araç olma özelliğine, ikinci kısmı ise ekonomik ve sosyal araç olma özelliğine atıf yapmaktadır.

Uygulanan vergi politikalarının ekonomiyi etkileme gücü birçok faktöre bağlı olarak değişmektedir. Ancak vergilerin ekonomiyi yönlendirme kabiliyetlerini etkileyen en önemli etkenlerin başında ekonominin dışa açıklık derecesi gelmektedir. Küreselleşmeyle birlikte ulusal ekonomilerin dünya piyasalarına entegre olması sonucunda vergi uygulamaları ve politikalarında da önemli değişiklikler ortaya çıkmıştır. Türkiye ekonomisinde Avrupa Birliği uyumlaştırma çalışmaları ve 1980'li yıllarda başlayan liberalizasyon süreci ile beraber diğer tüm alanlarda olduğu gibi vergi politikalarında da büyük dönüşüm ve değişim süreci yaşanmıştır.

Bahsedilen dönemde yaşanan değişimin en büyük sebebi küreselleşme olarak kabul edilmektedir. Günümüzde teknolojiden piyasaya, iletişimden hukuka, kültürden değer yargılarına kadar uzanan birçok konuda kullanılan bir kavram

halinle gelen “küreselleşme” olgusu, temelinde yoğun teknolojik atılımların ve iletişimin bulunduğu bir süreci ifade etmekte ve birçok konuda küresel ilişkiler yaşanmaktadır (Gökbunar vd., 2008, s.159)..

Çalışmamızda küreselleşme sürecinin vergi politikalarında oluşturduğu değişim 1980 sonrası dönemde Türkiye ekonomisi açısından incelenecektir. Bu kapsamda çalışmada ilk olarak küreselleşme kavramının ihtiva ettiği anlam ve küreselleşmenin ekonomik etkileri incelenecek, daha sonra ise, küreselleşmenin vergi yapısına ve politikalarına etkisi teorik açıdan ele alınacak ve küreselleşmenin Türkiye ekonomisine etkisi, Türkiye’de vergi politikalarında ve gelirlerinde yaşanan değişim değerlendirilerek çalışma sonlandırılacaktır.

2. Küreselleşme Kavramı ve Ekonomik Etkileri

En basit haliyle, toplumsal ilişkilerin yerel sınırların dışında dünya geneline yayılması sürecini ifade eden ve dinamik bir yapıya sahip olan küreselleşme olgusu, toplumsal yapıda iktisat, siyaset, sosyal yaşam ve kültür gibi birçok alanda etkili olmaktadır ve küreselleşmeden etkilenen bu boyutlar birbirine eklenmiştir. Bu açıdan küreselleşme süreciyle birlikte değişen toplumun herhangi bir dinamiği diğer alanları da hızla süreç lehine etkilemektedir (Saraç, 2006, s.1).

Dünya üzerindeki ekonomik, siyasal ve kültürel bütünleşmeyi ifade eden küreselleşme, fikir, görüş, uygulama, teknoloji gibi kaynakların tüm dünyaya yayılması, sermayenin rahat dolaşması ve evrenselleşmesi, ulus devlet sınırlarının ortadan kalkması, rekabetin artırılması, serbest dolaşımın sağlanması, küresel pazarın büyümesi, gibi yollarla dünyayı tek pazar haline dönüştürme amacı taşımaktadır (Kaçmazoğlu, 2002, s.49).

Küreselleşme kavramı genel olarak bu şekilde tanımlanmakla birlikte söz konusu kavram farklı açılardan bakıldığında değişik anlam ve amaçlar taşımaktadır. Ancak konumuz gereği *ekonomik küreselleşme*, çok uluslu şirketlerin tüm dünyada sermaye ve emek gibi üretim faktörlerini kullanması ve yeni küresel üretim sistemine geçmesini ifade etmektedir (Ülman, 2001, s.88).

Küreselleşmeye hizmet eden ve süreci hızlandıran unsurları belirlemek mümkün olsa da küreselleşme sürecinin sonuçları hakkında farklı yorumlar getirilmiştir. Bu açıdan Neo-marksist iktisatçılar küreselleşmeyi merkez sermayenin az gelişmişliğin sürdürülebilmesindeki “engelsiz” yeni oyunu olarak tanımlamışlardır. Diğer yandan postmodern düşüncenin temsilcilerinden Giddens ve Harvey ise, küreselleşme süreciyle birlikte zaman ve mekan kavramlarının değişmesini kapitalizm ve modernizm ile bağımlı olarak açıklamışlardır. Bu sürecinin etkisinin ise ülkelerin gelişmişlik seviyelerine bağlı olarak farklı sonuçlar doğurabileceğini ifade etmişlerdir. Bu açıdan çevre ülkelerin küreselleşme sürecinden nasıl olumlu etkileneceği anlaşılması zor bir sorunsala dönüşmektedir (Dulupçu, 2001, s.17-18).

Bu şekilde 1980'li yıllarda ortaya çıkan liberalizasyon süreciyle, sermaye hareketlerinin önündeki engeller de ortadan kalkmaya başlamıştır. Ticaret, üretim, sermaye hareketleri ve teknolojideki gelişmeler, ülkeler arasındaki rekabeti arttırırken, mal ve faktör piyasalarının serbestleşmesini ve bütünleşmesini ortaya çıkarmıştır. Bununla birlikte ülkelerin dış ticaret politikaları, mali politikaları ve iktisat politikaları da birbirine bağımlı hale gelmiştir. Şirketler ve bireyler arası ekonomik ilişkiler daha sıkılaşıırken (İncekara, 1995, s.50) devletlerin de ulusal politikayı belirlemedeki ve ekonomideki rolleri değişmiştir. Artık devletler küresel düzenin vazgeçilmezi olan kapitalizmin boşluklarını doldurmak, ulusal ekonomiyi uluslararası arenada rekabete hazırlayacak tedbirleri almak görevini üstlenmişlerdir (Kılıçbay, 1997, s.137-138).

Sonuçta, yirminci yüzyılın sonlarından itibaren oldukça popüler bir kavram haline gelerek sosyal bilimlerin tüm alanlarında incelenmeye başlanan küreselleşme olgusu iktisat ve işletme başta olmak üzere siyaset, sosyoloji, antropoloji, hukuk, tarih gibi bilim dallarının ilgilendiği bir süreç haline gelmiştir (Saraç, 2006, s.8).

3. Küreselleşmenin Vergi Yapısına ve Politikalarına Etkisi

Küreselleşme süreciyle birlikte yaşanan liberalleşme hareketleri zaman içinde ülkelerin vergi yapısında ve politikalarında oldukça önemli değişiklikler ortaya çıkmasına neden olmuştur. Küreselleşme süreciyle beraber ülkelerin vergi oranları, vergi gelirleri ve vergi bileşimleri başta olmak üzere ekonominin kamusal gelir ayağında önemli sapsmalar ortaya çıkmıştır.

Kapitalist sistem girift bir yapıda olduğundan dolayı ülkelerin gelişen, değişen ve küreselleşen dünyaya uyum sağlamaları ve ekonomik sistemlerini revize etmeleri sistemin tıkanmamasını sağlamaktadır ve ülkeler çeşitli sebeplerden dolayı bu amaca hizmet etmektedir. Bu doğrultuda ülkeler liberalizasyon süreciyle beraber ekonomilerini dışa açtıklarında gümrük vergilerinin düşürülmesi, yabancı sermayeyi ülke içine çekmek için bu kesimin vergi yükününün azaltılması, indirim, istisna, muafiyet gibi vergi harcamalarının artırılması, vergisel teşviklerin artırılması gibi yollara başvurmakta ve bu alanlara çeşitli vergisel avantajlar sağlamaktadırlar. Ancak vergi gelirleri içinde önemli bir paya sahip olan bu kamusal kaynağın erimesi kamu harcamalarının finansmanını zora sokmakta ve bütçe açığı sorunu nedeniyle yeni kaynak ihtiyacı ortaya çıkmaktadır. Bu da vergilerin bileşiminin değişmesine neden olmaktadır.

Küreselleşme sürecinin hızlanarak devam ettiği 1980'li yıllardan itibaren artan sermaye hareketliliği karşısında kamu vergi otoriteleri sermayeyi vergilendirmede önemli güçlüklerle karşılaşmıştır. Vergi rekabeti, transfer fiyatlaması ve vergi cennetleri gibi birçok yolu kullanarak vergilendirmeden kaçabilen sermaye, kamu gelirlerinde önemli düşüşler yaşanmasına neden olmuştur. Bu durum vergilerin bileşiminde önemli değişimleri getirmiş ve savaş sonrası dönemin dolaysız vergi

ağırlıklı vergi sistemleri terkedilerek yerine dolaylı vergilerin ağırlıkta olduğu bir yapı benimsenmiştir.

Çok uluslu şirketlerin sistemdeki boşlukları kullanarak minimum miktarda vergi ödeyecek şekilde resmi kârlarını düzenleyebilmeleri dünyadaki nüfusun çoğunluğunu önemli ölçüde etkilemektedir. Küreselleşme baskısı ve şirketlerin daha düşük vergiler verilmedikçe taşınacakları tehdidiyle karşı karşıya kalan hükümetler, yatırım sermayesini çekmek ve elde tutmak için vergi rekabetine girmek zorunda kalmakta ve ortaya çıkan gelir kaybını dolaylı vergilerin artırılmasıyla telafi etmeye çalışmaktadır (Taylor, 2016).

Küreselleşme sürecinde sermaye faktörünün vergilendirilmesindeki zorluk nedeniyle emek faktörünün vergi yükü artırılmış ve sonuçta dolaysız vergiler içinde kurumlar vergileri lehine vergi hasılatının payı değişerek emek gelirleri üzerindeki vergiler dolaysız vergi hasılatının önemli bir kısmını oluşturmuştur. Diğer yandan dolaylı vergilerin vergi sisteminde temel ağırlığı oluşturmaya başlaması ile birlikte dolaylı vergi hasılatının vergi gelirleri içindeki payı, özellikle gelişmekte olan birçok ülkede ortalama olarak yüzde 60'ı geçmiştir. Diğer yandan, azalan vergi hasılatının telafisi için vergi otoriteleri tarafından, Katma Değer Vergisi başta olmak üzere yeni dolaylı vergiler vergi sistemlerine dahil edilmiştir. Bu vergilerin, fiili yüklenicisi kesimin gelirlerinin büyük kısmını tüketime ayıran emek faktörü olduğu göz önüne alındığında vergi yükünün emek geliri elde edenler aleyhine değiştiği ve vergilemede adaletsiz bir yapı oluşturduğu açıktır (Balseven, 2013, s.15).

Diğer yandan küreselleşmeyle birlikte artan liberalizasyon hareketleri ile birlikte ekonominin dışa açıklık derecesinin yükselmesi çarpan mekanizması göz önüne alındığında vergilerin ekonomik amaçlarla kullanılmasındaki etkinliğinin azalmasına neden olmuştur. İktisat politikası amaçlarının gerçekleştirilebilmesi için vergiler aracılığıyla ekonomiye müdahale edilmesi durumunda artırılan ya da azaltılan vergilerin bir kısmı yurtdışı mal talebini etkileyecek ve maliye politikasının yaptırım gücü dışa açıklık nedeniyle azaldığından dolayı bu durumda daha fazla müdahale ile daha zayıf sonuçlar elde edilmesi söz konusu olacaktır.

Sonuç olarak, küreselleşmeyle beraber artan mal ve hizmet ticareti sonucunda ortaya çıkan büyüme ve gelir artışlarına rağmen, bu gelirlerin adil dağılımı sağlanamamakta ve bu büyük bir sorun teşkil etmektedir. Maliye politikası araçları olan harcamalar ve vergiler devlet tarafından gelir dağılımını iyileştirme amacıyla değil, öncelikli olarak küresel rekabette avantajlı konuma geçebilmek için kullanılmakta ve bu durum gelir bölüşümü adaletsizliklerini perçinlemektedir. Neoliberal küreselleşmeciler politikalar, devleti sosyal fonksiyonlarından arındırmakta ve toplumun tamamı yerine tüketici-müşterilere hizmet satışı amaçlayan bir kamu idaresine dönüştürmektedir (Balseven, 2013, s.16).

4. Küreselleşme Sürecinin Türkiye Ekonomisine Etkisi ve Türkiye’de Vergi Politikalarında Yaşanan Değişimin Değerlendirilmesi

Küreselleşme süreciyle beraber 1980’lerden itibaren ulusal ekonomiler birbirleriyle olan bağlarını güçlendirmek ve uluslararası sistemle bütünleşebilmek için önemli adımlar atmaya başlamış ve liberalizasyon hareketleri hız kazanmıştır. Bu amaçlarla belirli gelişmiş ülkelerin uygulamaya başladıkları finansal piyasaların liberalleştirilmesi politikalarına gelişmekte olan ülkeler de uyum sağlamış ya da uyum sağlamak zorunda kalmıştır.

1980 yılından önce Türkiye ekonomisi göz önüne alındığında hakim finansal sistemin dışa kapalı bir yapıda işlediği görülmektedir. Ancak 1980 yılında yapısal reform programının uygulamaya koyulmasıyla birlikte dışa kapalı, kuralcı ve doğrudan parasal kontrollerin uygulandığı kalkınma stratejisi terk edilmiş ve dışa dönük, piyasa-odaklı yaklaşımın hakim olduğu açık bir ekonomik sisteme geçilmesi amaçlanmıştır. Buna bağlı olarak da, 1980’li yıllarda bir geçiş dönemi olmuş ve bu kapsamda Türkiye’de bir dizi ekonomik, yasal ve kurumsal reform uygulamaları başlamıştır (TCMB, 2002, s.11).

Küreselleşme sürecinin Türkiye ekonomisindeki etkileri incelendiğinde, Türkiye’nin küreselleşmenin tüm boyutlarından dünyanın birçok ekonomisine kıyasla, oldukça yüksek bir düzeyde etkilendiği görülmektedir. Bu durumun en temel sebebi, Türkiye coğrafi olarak –Doğu’nun Batı’yla, Kuzeyin Güneyle buluştuğu– önemli yer olmasından dolayı jeo-stratejik konumundan kaynaklanmaktadır. Türkiye’nin küreselleşme sürecinden büyük ölçüde etkilenmesinin bir diğer sebebi ise, sahip olduğu özel coğrafi konumunun yanı sıra ve köklü tarihi nedeniyle kültürler ve medeniyetler arası diyaloga ev sahipliği yapan bir ülke olmasından kaynaklanmaktadır. Bir tanıma göre, farklı insan toplulukları arasındaki ilişki ve etkileşimlerin radikal bir şekilde artışı olarak ifade edilen küreselleşmenin, bu özelliğe sahip bir ülkede oldukça büyük bir etkide bulunması kaçınılmaz görünmektedir (Bayar, 2008, s.32)

Liberalizasyon öncesi süreç incelendiğinde Türkiye’de temel ekonomik kalkınma stratejisi 1960’lı ve 1970’li yıllarda dünyanın gelişmekte olan pek çok ülkesinde olduğu gibi ithal-ikameci politikalar kapsamında şekillenmiştir. Bu dönemde, yurtiçi üretim kapasitesinin ağır sanayi ve sermaye malları için artırılması hedeflenmiş ve bu kapsamda büyük kamusal yatırımlar yapılmıştır. Dış ticaretin miktar sınırlamaları ve Türk Lirasının aşırı değerlenmesine neden olan sabit kur rejiminin yanı sıra ithal ikameci stratejinin genel olarak ithal hammaddelere dayalı olması nedeniyle Türkiye’nin ticaret hadleri 1973 Petrol Krizi’nden oldukça olumsuz etkilenmiştir. Bu negatif gelişmenin ödemeler dengesinde oluşturduğu ağır yük kısa vadeli borçlarla finanse edilmeye çalışılmışsa da 1977’den itibaren, ithalatın gerekli zaman ve miktarda yapılamaması işgücü piyasasını da negatif etkilemiş ve ekonominin arz yönünde önemli sorunlarla karşı karşıya kalınmıştır. Talep açısından ise genişlemeci maliye politikası uygulamaları korunmuştur.

Sürekli olarak artmakta olan enflasyon seviyesi toplam talep ve arz arasındaki dengesizliklerle beraber iyice artmış, krizi aşmak için alınan politika önlemleri yetersiz kalmış ve 1979'daki İkinci Petrol Krizi ekonomideki açmazın daha da artmasına yol açmıştır. Ekonomide yaşanan tıkanıklığın sebebi olarak düşük yurtiçi tasarruf ve yatırım sorunu görülmüş ve sürecin atlatabilmesi için Türkiye'de liberalleşme süreci 1980'lerden itibaren başlamıştır (TCMB, 2002, s.5).

Bu kapsamda, 1980 sonrasında Türkiye ekonomisinde, ekonomik küreselleşmenin dinamiklerine uyum sağlamak ve dünya ekonomisi ile bütünleşebilmek amacıyla köklü yapısal düzenlemeler yapılmıştır. Söz konusu dönemde, dışa kapalı, korumacı ve ithal ikameci ekonomik anlayış terk edilerek, yerine serbest pazarın işletilmesi amacıyla ihracat teşviklerine dayalı, dış ticaretin, kurun, faizin ve sermaye hesabının serbestleştirildiği bir sistem uygulanmaya başlanmıştır (Bayar, 2008, s.33).

Türkiye ekonomisinde küreselleşme sürecinin etkisiyle 1980'li yıllardan itibaren yapılan düzenlemeler kronolojik olarak genel hatlarıyla şu şekilde sayılabilir:

- 1980 istikrar ve yapısal uyum politikaları sonucunda ihracat teşvikleri artırılmış, ihracata uygulanan sübvansiyonlar genişletilmiş, TL'nin döviz karşısında değer kaybetmesine izin verilmiştir.
- Döviz kuru politikasında değişikliğe gidilerek 1980 yılı öncesinde uygulanan sıkı sabit döviz kuru rejimi esnetilmiştir.
- İhracat mallarının üretiminde kullanılan ithal mallara 1980 uyum politikaları sonucunda vergi istisnası getirilmiştir.
- Kurumlar vergisi oranları düşürülmüş kurumlar vergisine uygulanan indirimlerin kapsamı genişletilmiştir.
- Dış ticarete korumacı anlayış terk edilmiş, ithalatta uygulanan çeşitli tarifeler ve miktar kısıtlamaları büyük ölçüde kaldırılmıştır.
- Sermaye piyasasının güven, açıklık ve kararlılık içinde çalışmasını, tasarruf sahiplerinin hak ve yararlarının korunmasını düzenlemek ve denetlemek amacıyla 1981 yılında Sermaye Piyasası Kanunu çıkarılmıştır.
- 1984 yılında çıkarılan 30 sayılı Kararname ile döviz kısıtlamaları serbest bırakılmıştır.
- Bütçe açıklarının kapatılması ve kamu finansman ihtiyacının karşılanması amacıyla 1985 yılından itibaren DİBS'ler çıkarılmaya başlanmıştır.

- Sermaye piyasalarının geliştirilmesi ve işlevsellik kazandırılması amacıyla 1986 yılında İstanbul Menkul Kıymetler Borsası kurulmuştur.
- Merkez Bankası 1987 yılından itibaren para politikasında ana araç olarak açık piyasa işlemlerini kullanmaya başlamıştır.
- Faiz oranları üzerindeki devlet denetimi kademeli olarak kaldırılmış ve 1988 yılında mevduat faiz oranları tamamen serbest bırakılmıştır Avrupa Birliği ile yapılan anlaşma sonucunda 1996 yılında Gümrük Birliği'ne girilmiştir.
- 1989 yılında çıkarılan 32 sayılı Kararname ile sermaye hareketleri tamamen serbest bırakılmıştır.
- 2001 yılından itibaren Türk Lirası'nın değeri dalgalanmaya bırakılmış ve serbest kur rejimine geçilmiştir.
- Hazine'nin Merkez Bankası'ndan kullandığı kısa vadeli avans miktarı kademeli olarak azaltılarak 2001 yılında Merkez Bankası Kanunu'yla tamamen kaldırılmıştır.

Sonuç olarak küreselleşme sürecinden oldukça yüksek düzeyde etkilenen Türkiye ekonomisi değişen yeni ekonomik anlayış ve düzene entegre olmak amacıyla çeşitli önlemler almış ve uygulanan politikalarda değişikliğe gidilmiştir. Bu kapsamda Türkiye'de vergilerin oranları ve bileşiminin yanı sıra vergi politikalarında da önemli değişimler yaşanmıştır.

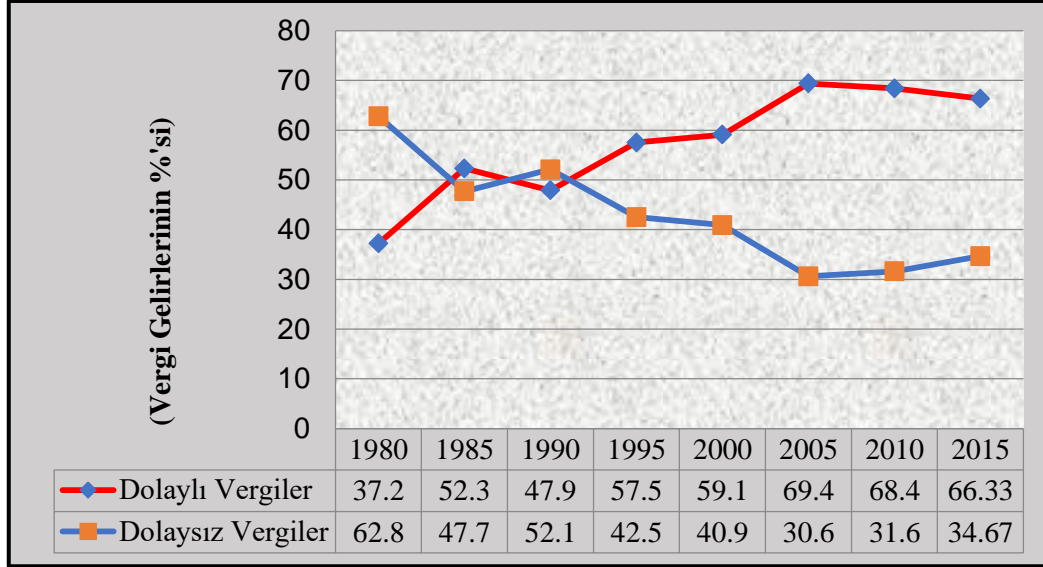
4.1. Küreselleşme ve Türkiye'de Vergi Politikalarındaki Değişim

Küreselleşme süreci ile birlikte devlet anlayışında ortaya çıkan değişim, özellikle devletin mali alandaki görev ve fonksiyonlarına önemli ölçüde yansımış ve devletin uyguladığı maliye politikalarında bir takım değişimler söz konusu olmuştur. Bu değişimler maliye politikası araçları olan vergi, harcama ve borçlanma politikalarında ortaya çıkmıştır (Ener ve Siverekli Demircan, 2007, s.218). Küreselleşme, ekonominin tümünü etkilemekle birlikte, vergiler üzerinde de çeşitli etkileri bulunmaktadır. Küreselleşen dünyada vergiler de uluslararası bir boyut kazanmış ve devletlerin iki ya da çok taraflı anlaşmalarla kendilerine sınırlamalar getirmelerini gerekli kılmıştır (Sariaslan, 2010, s.339).

1980 sonrası vergi politikalarında yaşanan en önemli dönüşüm sermaye üzerindeki vergi yükünün düşürülmesi amacıyla vergi yapısında yaşanan değişimlerdir. Ülkemizde de öncelikle dolaysız vergilerden dolayı vergilere bir dönüşüm söz konusu olmuştur. Aşağıdaki yer alan Şekil 1'de Türkiye'de dolaylı-dolaysız vergi gelirlerinin toplam vergi gelirleri içindeki payı gösterilmektedir. Şekle dikkat edildiğinde dolaylı vergilerin toplam vergi gelirleri içerisindeki

payının 1980 yılında % 37,2, 1985 yılında % 52,3, 2000 yılında % 59,1, 2005 yılında % 69,4, 2010 yılında % 68,4 ve 2015 yılında ise % 66,33 olduğu görülmektedir (www.bumko.gov.tr).

Kaynak: www.bumko.gov.tr verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

Şekil 1: Dolaylı-Dolaysız Vergilerin Toplam Vergi Gelirleri İçindeki Payı (1980-2015) (%)

Türkiye’de dolaylı vergilerin payının hızlı bir şekilde artmasındaki en önemli etken, 1985 yılında uygulamaya konulan ve Avrupa Birliği vergi sistemine uyumu amaçlayan Katma Değer Vergisi olmuştur. Bunun yanında 2002 yılında uygulamaya konulan Özel Tüketim Vergisi’nin de dolaylı vergi gelirlerinin artmasında önemli bir paya sahip olduğu söylenebilir. Özel Tüketim Vergisi ile birlikte akaryakıt fiyat istikrar payı, trafik tescil harcı, taşıt alım vergisi, ek taşıt alım vergisi, ek vergi, akaryakıt tüketim vergisi, tütün mamulleri ve alkollü içeceklerin ithal veya satışında alınan savunma sanayi destekleme fonu, eğitim, sağlık, spor ve sağlık hizmetleri vergisi, motorlu taşıtların kayıt, tescil ve devirlerinde alınan eğitime katkı payı, motorlu taşıtların kayıt, tescil ve devirlerinde alınan özel işlem vergisi, tütün mamulleri ve alkollü içeceklerden alınan mera payı, taşıt alım vergisinin % 25’i oranında alınan çevre kirliliğini önleme fonu, toplu konut fonu, tütün mamulleri ve alkollü içeceklerin ithal veya satışında alınan Tütün, Tütün Mamulleri ve Alkollü İçkiler Düzenleme Kurumu payı, şehit, malul, dul ve yetimleri payı ve federasyonlar fonu gibi vergisel yükümlülükler yürürlükten kaldırılmıştır (Tosuner ve Arıkan, 2017, s.427-428).

Küreselleşme süreci ile birlikte dolaşımdaki sermayeyi çekmeye yönelik olarak gelir ve kurumlar vergisi oranlarında yapılan değişiklikler de dolaysız vergilerin payının azalmasında bir etken olmuştur.

Aşağıdaki tabloda Türkiye’de ve karşılaştırma amaçlı seçilmiş gelişmiş üç ülkede (Almanya, Hollanda ve Fransa) gelir, kurumlar ve katma değer vergisi oranlarının gelişimi gösterilmektedir. Vergi oranları gösterilirken gelir vergisi için artan oranlı vergi tarifelerinin en üst dilimine isabet eden oran, katma değer vergisi için ise standart oran esas alınmıştır.

Tablo 1: Türkiye, Almanya, Hollanda ve Fransa’da Gelir, Kurumlar ve Katma Değer Vergisi Oranlarının Yıllara Göre Değişimi (1980-2018) (%)

		1980	1985	1990	1995	2000	2005	2010	2015	2018
Almanya	GV	56	56	53	53	51	42	45	45	45
	KV	50	50	54,5	56,8	52,31	38,31	29,41	29,72	30
	KDV	13	14	14	15	16	16	19	19	19
Hollanda	GV	72	72	60	60	60	52	52	52	52
	KV	48	43	35	35	35	31,50	25,50	25	25
	KDV	18	19	18,5	17,5	17,5	19	19	21	21
Fransa	GV	60	65	56,8	56,8	53,25	48,09	41	45	45
	KV	50	50	42	36,7	37,76	34,93	34,43	34,43	34,43
	KDV	17,6	18,6	18,6	20,6	20,6	19,6	19,6	20	20
Türkiye	GV	68	63	50	55	45	40	35	35	35
	KV	50	50	46	25	33	30	20	20	22
	KDV	-	10	10	15	17	18	18	18	18

Kaynak: OECD, 2016, s.83, Akgül Yılmaz, 2006, s.255-257, Nam ve Zeiner, 2015, s.4, <https://stats.oecd.org>, www.vatlive.com, <https://tradingeconomics.com>’dan yararlanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

Tabloya dikkat edildiğinde ülkemizde kurumlar vergisi oranı 1990’da % 46, 1995’de % 25, 2000’de % 33, 2003’de % 30, 2004’de % 33, 2005’de % 30 oranında uygulanırken 2006 yılından itibaren % 20 oranında uygulanmaya başlamıştır. 2018, 2019 ve 2020 yılı vergilendirme dönemleri için ise % 22 oranında uygulanacaktır. Kurumlar vergisinde olduğu gibi gelir vergisi oranlarında da yıllar itibariyle değişiklikler olmuştur. Gelir vergisi tarifesinin en üst dilimi 1995’de % 55 iken, 2000’de % 45, 2005’de % 40 ve 2006 yılından itibaren bu oran % 35’e düşürülmüştür. Küreselleşme ile birlikte Türkiye’de uygulanan vergi politikalarında dolaylı vergilerin ağırlıklı olduğu bir vergi yapısının oluşturulması yönündeki değişim aslında arz yönlü iktisat politikası uygulamasının bir özelliğidir (Kargı ve Özüğür, 2007, s.281).

Küreselleşme sürecinde vergi kanunlarında yaşanan değişim sadece vergi oranlarının indirilmesiyle sınırlı kalmamıştır. Vergi kanunlarında da

küreselleşmenin doğurabileceği olumsuz sonuçlara yönelik olarak çeşitli düzenlemeler yapılmıştır. Örneğin, Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 7. maddesine göre, tam mükellef gerçek kişi ve kurumların doğrudan veya dolaylı olarak ayrı ayrı ya da birlikte sermayesinin, kar payının veya oy kullanma hakkının en az % 50'sine sahip olarak kontrol ettikleri yurt dışı iştiraklerinin kurum kazançları, dağıtılıp dağıtılmadığına bakılmaksızın bir takım şartların birlikte gerçekleşmesi halinde Türkiye'de kurumlar vergisine tabi olacaktır. Böyle bir düzenlemenin getirilmesinin amacı vergi rekabetini bozucu davranışları ortadan kaldırmaktır. Nitekim bu düzenleme aynı zamanda bir vergi güvenlik müessesesidir. Çünkü bazı ülkeler yatırımları çekmek amacıyla zararlı vergi rekabetine neden olan çeşitli uygulamalara başvurumaktadırlar. Vergi kayıp ve kaçığına neden olan böyle yerlerdeki iştiraklerle yapılan işlemlere yönelik olarak getirilen düzenlemeler vergi kayıp ve kaçığını önlemeye yöneliktir (Sarıaslan, 2010, s.344-345). Bunun yanında küreselleşme ile getirilen diğer bir yenilik de transfer fiyatlandırmasıdır. Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 13. maddesine göre kurumların, ilişkili kişilerle emsallere uygunluk ilkesine aykırı olarak tespit ettikleri bedel veya fiyat üzerinden mal veya hizmet alım ya da satımında bulunmaları halinde, kazanç tamamen veya kısmen transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü olarak dağıtılmış sayılır. Örtülü olarak dağıtılan kazanç gelir ve kurumlar vergisi uygulamasında ilgili şartların gerçekleştiği hesap döneminin son günü itibarıyla dağıtılmış kar payı ya da dar mükellefler açısından ana merkeze aktarılan tutar olarak değerlendirilir (Tosuner ve Arıkan, 2017, s.316). Yine, Kurumlar Vergisi Kanunu ile vergi cennetleri ile mücadeleye yönelik olarak da düzenlemeler yapılmıştır. Kanun'un 30/7. maddesine göre kazancın elde edildiği ülke vergi sisteminin, Türk vergi sisteminin yarattığı vergilendirme kapasitesi ile aynı düzeyde bir vergilendirme imkânı sağlayıp sağlamadığı ve bilgi değişimi hususunun göz önünde bulundurulması suretiyle Bakanlar Kurulu'nca ilan edilen ülkelerde yerleşik olan veya faaliyette bulunan kurumlara nakden ya da hesaben yapılan veya tahakkuk ettirilen her türlü ödemeler üzerinden % 30 oranında vergi kesintisi yapılacaktır. Bu madde ile Bakanlar Kurulunca ilan edilecek vergi cenneti ülkeler vasıtasıyla vergi matrahının aşınmasının ve sermaye kaçışının önüne geçilmesi amaçlanmaktadır. Ancak madde hükmü 1 Ocak 2006'da yürürlüğe girmesine rağmen Bakanlar Kurulu'nca vergi cenneti ülkelere ilişkin herhangi bir liste yayımlanmamıştır.

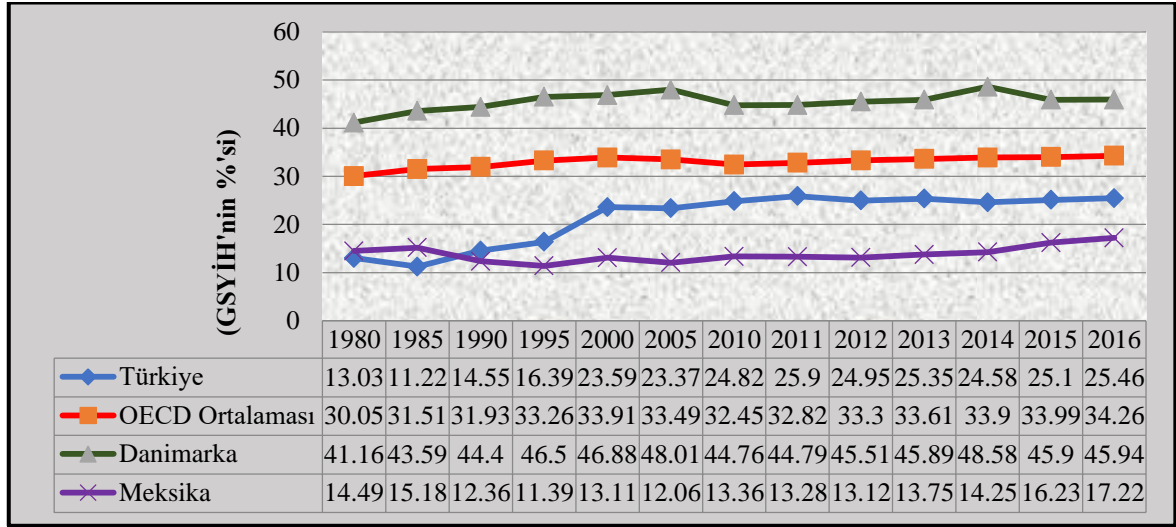
Türkiye'de küreselleşme sürecinde yaşanan diğer bir önemli gelişme de Gümrük Birliği'ne üye olunmasıdır. 1995 yılında birliğe üye olunması kararı verilmiş ve 01.01.1996 yılından itibaren Türkiye, AB'nin 1971'den beri tek taraflı olarak uyguladığı şekilde, AB'den gelen sanayi ürünlerine yönelik tüm gümrük vergileri ile eş etkili tedbirlerini ortadan kaldırmış ve uygulanan miktar kısıtlamalarına da son verilmiştir (<http://www.mfa.gov.tr>). Sonuç olarak, menşei AB ve EFTA ülkeleri olan malların ağırlıklı koruma oranı yüzde 5,9'dan yüzde sıfıra düşürülürken, üçüncü ülkelere gelen mallara uygulanan ithalat koruma oranı da yüzde 10,8'den yüzde 6'ya düşmüştür. Bazı özel mallara (otomobil, kamyon, deri,

ayakkabı, seramik, vb uygulanan ithalat vergisi) uygulanan ithalat vergisi oranını 1997’de yüzde 10; 1998’de yüzde 10, 1999 ve 2000 yıllarında yüzde 15’er ve 2001’de de yüzde 50 oranlarında azaltmıştır. 1 Ocak 2001 itibariyle üçüncü ülkelerden ithal edilen bu mallara uygulanan ithalat vergisi oranları AB’nin üçüncü ülkeler için öngördüğü ortak gümrük vergisi oranı düzeyine çekilmiştir (TCMB, 2002, s.10).

4.2. Küreselleşme ve Türkiye’de Vergi Gelirleri ve Vergi Yükündeki Değişim

Vergi gelirleri ülkelerin bütçe finansmanını sağlamak için kullandıkları en önemli kaynak olarak kabul edilmektedir. Vergi gelirlerinde herhangi bir nedenle ortaya çıkacak bir azalma bütçenin finansmanında bir takım soruların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Küreselleşme ile vergi politikalarında ve vergi oranlarında değişikliğe giden ülkeler diğer ülkelerden bağımsız olarak vergi politikalarını belirleyemediklerinden vergi rekabeti nedeni ile özellikle sermaye üzerindeki vergi oranlarını düşürmek zorunda kalmaktadırlar (Eminer, 2017, s.114). Vergi politikalarındaki sermayeyi çekmeye yönelik ve sermayenin döngüsü doğrultusunda yapılan bu değişiklikler, emek üzerindeki vergi yükünün artmasına ve adaletsiz bir vergilemeye neden olmaktadır (Candan, 2012, s.84).

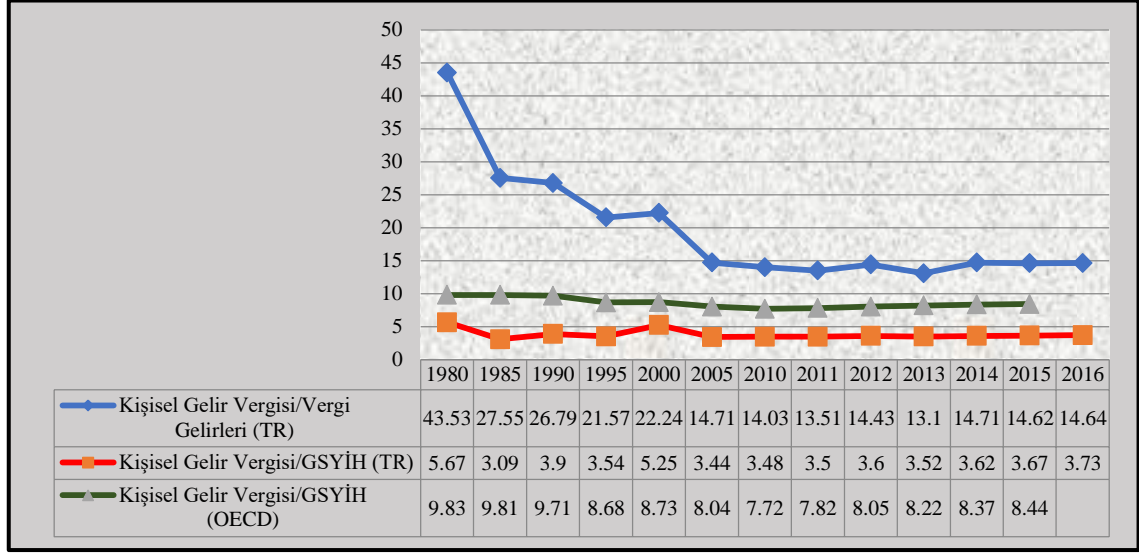
Türkiye’de küreselleşme ile birlikte küresel sermayeyi ülkeye çekmeye yönelik vergi indirimleri, uluslararası piyasalara entegre olmaya yönelik yeni vergilerin ihdas edilmesi vergi gelirlerinde artışa neden olmuştur. Nitekim Şekil 2’de vergi gelirlerinin GSYİH’ye oranı yıllar itibariyle verilmektedir. Şekilde de görüldüğü gibi vergi gelirlerinin GSYİH içindeki payı yıllar itibariyle artış göstermektedir. Ancak Türkiye’de vergi gelirlerinin GSYİH’ye oranı OECD ortalamasının daima altında kalmıştır. 1980’li yıllardan itibaren vergi indirimleri suretiyle yabancı sermayeyi ülkeye çekmeye yönelik politikalar 1980-1990 döneminde bu oranın düşük kalmasına neden olmuştur. 2016 yılında OECD ülkeleri arasında vergi gelirlerinin GSYİH’ye oranı en yüksek olan ülke Danimarka iken (% 45,94), en düşük olan ülke ise Meksika (% 17,22) olmuştur.

Şekil 2: Vergi Gelirleri/GSYİH (1980-2016) (%)

Kaynak: <https://data.oecd.org> verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

Küreselleşmenin etkisiyle gelir ve kurumlar vergisi oranlarında yapılan indirimler, yabancı sermayeyi ülkeye çekmeye yönelik olarak getirilen teşvikler ve yeni dolaylı vergilerin ihdas edilmesi gelir üzerinden alınan vergilerin toplam vergi gelirleri içerisindeki payının 1980’li yıllardan itibaren her geçen yıl azalmasına neden olmuştur. Nitekim Şekil 3’de görüldüğü gibi 1980 yılında gelir vergisinin toplam vergi gelirleri içerisindeki payı % 43,53 iken, bu oran 1985’de % 27,55’e 2005’de % 14,71’e düşmüş ve günümüzde de bu oranlarda devam etmektedir. Yine gelir vergisinin GSYİH içerisindeki payı 1980 yılında % 5,67 iken bugün yaklaşık % 3,73 civarındadır. Bu oran daima OECD ortalamasının altında kalmıştır. Bu durum ülkemizin dolaylı vergilere dayalı bir vergi politikası anlayışını benimsemesinden kaynaklanmaktadır. 2016 yılı itibariyle OECD ülkeleri arasında bu oranın en yüksek olduğu ülke % 24,35 ile Danimarka iken, en düşük olduğu ülke % 3,33 ile Slovakya’dır (<https://data.oecd.org>).

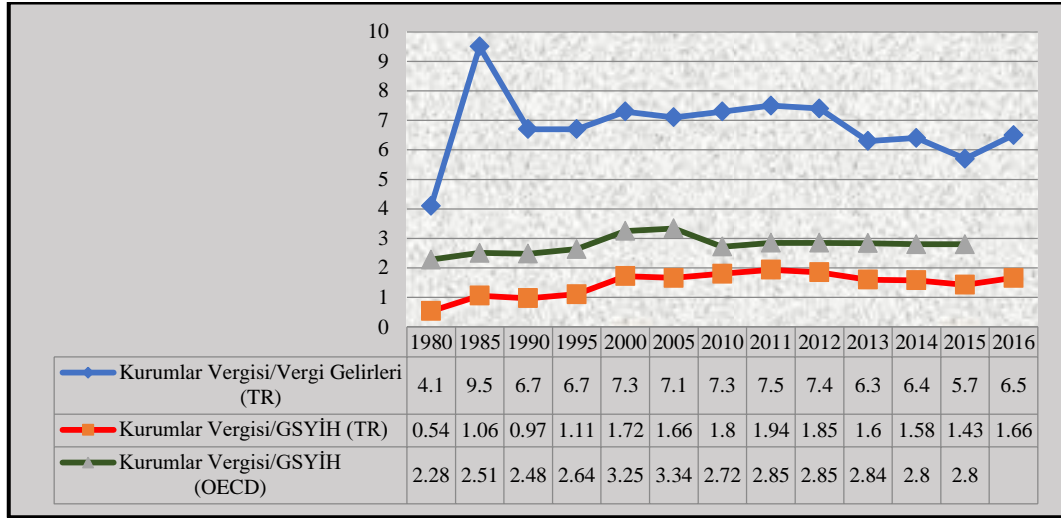

Şekil 3: Gelir Vergisinin Vergi Gelirleri ve GSYİH İçindeki Payı (1980-2016) (%)

Kaynak: <https://data.oecd.org> verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

Kurumlar vergisinin toplam vergi gelirleri içerisindeki payı ise daima gelir vergisinin altında kalmıştır. Kurumlar vergisi oranındaki azalma da bunda etkili olmuştur. Nitekim kurumlar vergisi oranı 1990'da % 46, 1995'de % 25, 2000'de % 33, 2003'de % 30, 2004'de % 33, 2005'de % 30 oranında uygulanırken 2006 yılından itibaren % 20 oranında uygulanmaya başlamış ve 2018, 2019 ve 2020 vergilendirme dönemleri için de % 22 oranında uygulanacaktır.

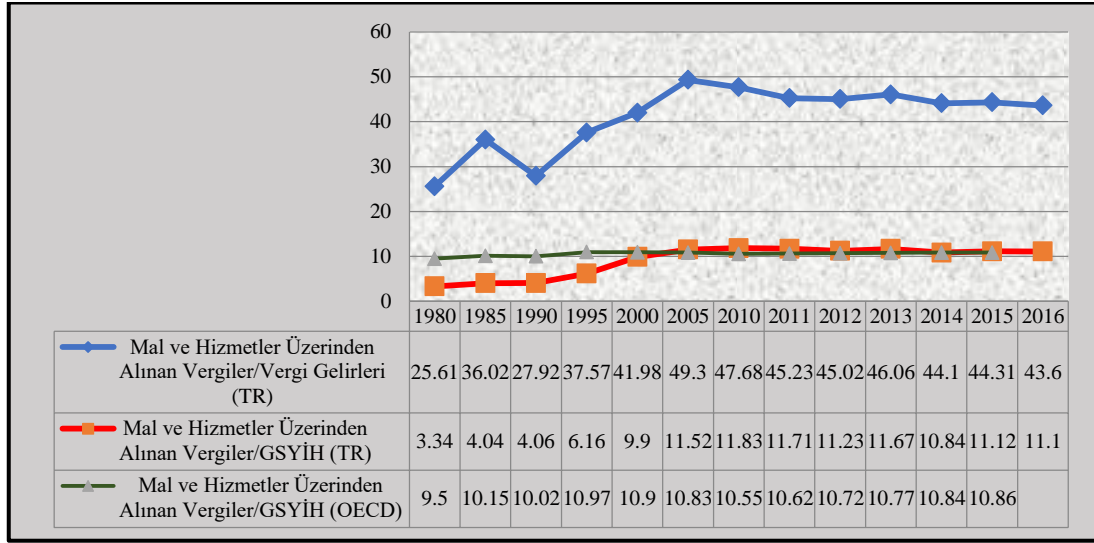
Şekil 4'de kurumlar vergisinin yıllar itibariyle vergi gelirleri ve GSYİH içindeki payı gösterilmektedir. Kurumlar vergisinin vergi gelirleri içindeki payı günümüzde % 6,5 oranındadır. Kurumlar vergisinin GSYİH içindeki payı 1980 yılında % 0,5 iken bugün bu oran % 1,66 civarındadır. Bu oran daima OECD ortalamasının altında kalmıştır. OECD ülkeleri arasında oranın en yüksek olduğu ülke % 4,75 ile Yeni Zelanda iken, en düşük olan ülke % 1,62 ile Slovenya'dır.

Şekil 4: Kurumlar Vergisinin Vergi Gelirleri ve GSYİH İçindeki Payı (1980-2016) (%)

Türkiye’de dolaylı vergilerin ağırlığı dolaysız vergilere oranla bir hayli fazladır. Nitekim günümüzde toplam vergi gelirlerinin yaklaşık olarak % 67’si dolaylı, % 33’ü ise dolaysız vergilerden oluşmaktadır. Bunun temel sebebi 1980’lerin ikinci yarısından itibaren vergi sistemimizin dolaylı vergilere dayalı bir karakter kazanmasındandır. 1980’lerin ikinci yarısından itibaren dolaylı-dolaysız vergiler arasındaki denge dolaylı vergiler lehine gelişim göstermiştir (Susam ve Oktayer, 2007, s.116-117). Bu dönemde mal ve hizmetler üzerinden alınan vergiler konusunda önemli reformlar yapılmıştır ve bu vergi reformları dolaylı vergilerin vergi gelirleri içindeki payının artışında doğrudan etkili olmuştur. 1985 yılında Katma Değer Vergisi ve 2002 yılında Özel Tüketim Vergisi, 2004 yılında Özel İletişim Vergisi ve Şans Oyunları Vergisi yürürlüğe konulmuştur (Cural ve Kırıcı Çevik, 2015, s.135).

Aşağıdaki şekilde mal ve hizmetler üzerinden alınan vergilerin toplam vergi gelirleri ve GSYİH içerisindeki payı gösterilmektedir.

Şekil 5: Mal ve Hizmetler Üzerinden Alınan Vergilerin Vergi Gelirleri ve GSYİH İçindeki Payı (1980-2016) (%)

Kaynak: <https://stats.oecd.org> verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

Katma değer vergisinin yürürlüğe girmesiyle birlikte mal ve hizmetler üzerinden alınan vergilerin vergi gelirleri içerisindeki payının artış trendi şekilden de anlaşılmaktadır. Mal ve hizmetler üzerinden alınan vergilerin GSYİH içerisindeki oranı 1980 yılında % 3,34 iken bu oran 1990 yılında % 4,06'ya, 2000 yılında % 9,9'a 2010 yılında % 11,83'e 2016 yılında ise % 11,10 olarak gerçekleşmiştir (<https://data.oecd.org>). 2000'li yılların başından itibaren ise daima OECD ortalamasının üzerinde gerçekleşmiştir.

5. Sonuç

Küreselleşme ile birlikte sermayenin mobilitesinin artması, ülkelerin dolaşımdaki sermayeyi kendi ülkelerine çekmek amacıyla sermayenin akışı üzerindeki vergisel engelleri kaldırmalarına neden olmuştur. Dolaşımdaki sermayenin karşı konulamaz cazibesi, ülkelerin yatırımcıları teşvik etmek için vergisel düzenlemeler yapmalarını zorunlu kılmıştır. Yaşanan ekonomik entegrasyonla birlikte vergi politikalarındaki değişim uluslararası bir nitelik kazanmış ve diğer ülke vergi politikalarından bağımsız bir politika belirlemek oldukça zorlaşmıştır. Küreselleşme ile birlikte vergi politikalarında meydana gelen değişim genel olarak vergi oranlarının indimi, dolaylı vergilerin ağırlığının artması ve vergisel teşviklerin artırılması şeklinde olmuştur. Ülkelerin yabancı sermayeyi çekmeye yönelik vergisel düzenlemeleri zararlı vergi rekabeti, vergi cennetleri, sıcak para hareketleri gibi kavramların ülkelerin vergi politikalarını belirlemede önemle dikkate aldıkları konular olmalarına neden olmuştur.

1980 sonrası tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de yaşanan dönüşüm ile birlikte küreselleşme ülke ekonomisi üzerinde etkisini göstermiştir. Alınan kararlarla ülke ekonomisinde yaşanan dönüşüm, vergi sisteminde de dönüşümün başlangıcı olmuş ve bugünkü modern vergi sisteminin temelleri atılmıştır. Bu dönemde genel eğilim kurumlar üzerindeki vergi yükünün azaltılması ve dolaylı vergilerin payının artırılması şeklinde olmuştur. Küreselleşme ile birlikte vergi sisteminde yapılan en radikal düzenlemelerden biri 1985 yılında Katma Değer Vergisi Kanunu’nun yürürlüğe girmesi olmuştur. 1996 yılına gelindiğinde ise Türkiye’nin Gümrük Birliği’ne üye olması ithalat vergisinin kademeli olarak azaltılmasına ve Avrupa Birliği standartlarına indirilmesine neden olmuştur. Haziran 2002 tarihinde ise mevzuatımızda dağınık bir şekilde uygulanmakta olan bir takım vergi, fon ve payların tek bir çatı altında toplanması ve Avrupa Birliği müktesebatına uyum sağlamak gibi amaçlara yönelik olarak Özel Tüketim Vergisi Kanunu yürürlüğe konulmuştur. Uluslararası dolaşımdaki sermayeyi çekmek amacıyla da ülkemizde Gelir ve Kurumlar Vergisi oranları kademeli bir şekilde azaltılarak uluslararası piyasalarda ortaya çıkan vergisel değişikliklere kayıtsız kalınmamıştır. Bunun yanında özellikle kurumlar açısından çeşitli vergisel teşvikler yürürlüğe konulmuştur.

Küreselleşme ile birlikte uygulanan vergi politikalarındaki değişim vergi gelirlerinde de değişime neden olmuştur. Şöyle ki 1980 yılında vergi gelirleri GSYİH’nin % 13,03’ünü oluştururken bu oran 1990’da % 14,55’e, 2000’de % 23,59’a, 2010’da % 25,9’ye ve günümüzde ise yaklaşık olarak % 26’ya yükselmiştir. Yine 1980 yılında dolaylı vergiler toplam vergi gelirlerinin yaklaşık % 37’sini oluştururken, 2000 yılında bu oran % 59, 2010 yılında % 68 ve 2016 yılında ise yaklaşık olarak % 67 olarak gerçekleşmiştir. Görüldüğü gibi dolaylı vergilerin toplam vergi gelirleri içindeki payı yıllar itibariyle artış göstermiştir. Bunda en önemli etken Katma Değer Vergisi Kanunu ve Özel Tüketim Vergisi Kanunu’nun yürürlüğe girmesi ve geniş mal ve hizmet grubunu kapsamasıdır. Bunun yanında dolaysız vergilerin toplam vergi gelirleri içindeki payının azalması gelir ve kurumlar vergisi oranlarının küresel sermayeyi çekmek amacıyla düşürülmesinden kaynaklanmaktadır. Sonuç olarak küreselleşme, ülkelerin genel ekonomi politikalarında olduğu gibi vergi politikalarında da radikal değişikliklerin yaşanmasına neden olmuştur.

Kaynakça

Akgül Yılmaz, G. (2006). Türkiye’de gelir vergisi tarifesinde meydana gelen değişikliklerin vergilendirmede adalet ilkesi bakımından değerlendirilmesi, *Marmara Üniversitesi İİBF Dergisi*, XXI (1), 239-268.

Balseven, H. (2013). Küreselleşme ve kamu maliyesi. *Uluslararası Kamu Maliyesi* (ed.Fazıl Tekin, M.Oğuz Arslan), T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını, No: 2919, Eskişehir, 2-26.

Bayar, F. (2008). Küreselleşme Kavramı ve Küreselleşme Sürecinde Türkiye, *Uluslararası Ekonomik Sorunlar Dergisi*, 32, 25-34.

Candan, N. (2012). Türkiye’de 1990 yılından sonra uygulanan vergi politikaları ve kriz etkisi. *Tarım Ekonomisi Dergisi*, 18(2), 79-86.

Cural, M. & Kırıcı Çevik, N. (2015). Ekonomik kalkınmanın vergi yapısı üzerindeki etkisi: 1924-2013 dönemi Türkiye örneği. *Amme İdaresi Dergisi*, 48(3), 127-158

Dulupçu, M. (2001). *Küresel rekabet gücü: Türkiye üzerine bir değerlendirme*. Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.

Eminer, F. (2017). Küreselleşme Sürecinde Değişen Vergi Politikalarının KKTC’ye Yansıması. *Researcher: Social Science Studies*, 5(8), 111-127.

Ener, M. & Sivrekli Demircan, E. (2007). Müdahaleci devlet anlayışının erozyonu: iktisat ve maliye politikalarındaki değişim-Türkiye örneği. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 2, 205-234.

Gökbunar, R., Özdemir, H. & Uğur, A. (2008). Küreselleşme kısılacısındaki refah devletinde sosyal refah harcamaları. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 9(2), 158-173.

İncekara, A. (1995). Globalleşme ve bölgeselleşme sürecinde NAFTA ve etkileri. İTO Yayınları, İstanbul.

Kaçmazoğlu, H.B. (2002). .Doğu-batı çatışması açısından globalleşme. *Avrasya Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6, 44-55.

Karabulut, Ş. (2015). Meksika vergi sistemi ve 2008 Vergi Reformu’yla yaşanan değişim. *Vergi Sorunları Dergisi*, 38(325), 137-151.

Kargı, V. & Özüğurlu, H.Y. (2007). Türkiye’de küreselleşmenin vergi politikaları üzerine etkileri: 1980-2005 dönemi. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 14(1), 275-289.

Kılıçbay, A. (1997). *Türkiye'nin ekonomi politikaları (1930-1996 ve Sonrası)*. Der Yayınları, İstanbul.

Nam, C.W. & Zeiner, C. (2015). *Effects of bracket creep and tax reform on average personal income tax burden in Germany*, CESIFO Working Paper No. 5626, 1-19, https://www.cesifo-group.de/DocDL/cesifo1_wp5626.pdf, 19.09.2018.

OECD (2016). *Consumption tax trends 2016*, https://read.oecd-ilibrary.org/taxation/consumption-tax-trends-2016_ctt-2016-en#page4, 18.09.2018.

Saraç, Ö. (2006). *Küresel vergi rekabeti ve ulusal vergi politikaları Türkiye değerlendirmesi*. Maliye ve Hukuk Yayınları, Ankara.

Sarıaslan, O. (2010). Küreselleşmenin temel Türk vergi kanunlarına etkisi. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 1, 335-361.

Susam, N. & Oktayer, N. (2007). Türkiye ekonomisinde genel bütçe vergi gelirleri içinde dolaysız ve dolaylı vergiler (1995-2005). *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 21(2), 105-123.

Taylor, B.J. (2016). The impact of globalization on taxation. *Simple X Payroll*, <http://www.simplexpayroll.com/blog/2016/01/the-impact-of-globalization-on-taxation/>, 21.09.2018.

Tosuner, M. & Arıkan, Z. (2017). *Türk Vergi Sistemi*. Kanyılmaz Matbaası, İzmir.

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB). (2002). *Küreselleşmenin Türkiye ekonomisine etkileri*. Banknot Matbaası Genel Müdürlüğü, Ankara.

Ülman, B. (2001). Uzun süreçte küreselleşme: Bir sihirli kavramı tarihteki yerine koyma denemesi. *Küreselleşme ve Ulus-Devlet*, Meryem Koray (der.), YTÜ Stratejik Araştırmalar Merkezi Yayınları, İstanbul.

<http://www.mfa.gov.tr>

<http://www.bumko.gov.tr/>

<https://data.oecd.org/>

<http://stats.oecd.org/>

Changes in the Composition of Tax Policy and Tax Revenues in the Globalization Process in Turkey

Extended Abstract

1. Introduction

The impact of the tax policies on the economy depends on many factors. However, the degree of openness of economy is one of the most important factors affecting the ability of taxes to direct the economy. With globalization, national economies are integrated into world markets. As a result of this, significant changes have occurred in tax practices and policies. It has been a major change and transformation process in tax policy as well as all other areas in Turkey's economy because of European Union harmonization efforts and the liberalization process that started in the 1980s.

The biggest reason for the changes in the mentioned period are accepted as globalization. The phenomenon of globalization has become a concept used in many disciplines, from economics to business and social science. Besides, globalization defines a process that has a great impact on the socio-economic structure, which is based on intensive technological breakthroughs.

2. Method

In this study, changes in tax policy that creates the globalization process has been analyzed in terms of Turkey's economy in the post-1980 period. In this context, firstly, the meaning of globalization concept and the economic effects of globalization has been examined. Then, the impact of globalization on tax structure and policies has been discussed from a theoretical perspective. Finally, study has been terminated with the evaluation of globalization impact on Turkey's economy, tax policy and revenue.

3. Results and Discussion

The increase in mobility of capital along with globalization has led countries to remove the tax impediments on the flow of capital to attract circulating capital to their home countries. The irresistible attraction of circulating capital made it necessary for countries to make tax arrangements to encourage investors. Along with the economic integration, the change in tax policies has gained an international character. Therefore, it was very difficult to determine a policy independent of the other country's tax policies. The change in tax policies due to globalization has been in general the reduction of tax rates, the increase in the weight of indirect taxes and the increase of tax incentives. The tax regulations of countries to attract foreign capital have caused the concepts such as harmful tax competition, tax havens and hot money movements to be the subjects that they take into consideration in determining the tax policies of the countries.

4. Conclusion

Since the 1980s, along with the liberalization of movement of the globalization process has accelerated. After 1980, it showed the impact of globalization on the country's economy in Turkey. Transformation of the national economy, the tax system also marked the beginning of the transformation and laid the foundations of today's modern tax system. In this period, the general trend was to reduce the tax burden on the institutions and to increase the share of indirect taxes. One of the most radical regulations in the tax system with globalization was the introduction of the Value Added Tax Law in 1985. In 1996, Turkey has been a member of the Customs Union. This has led to a gradual reduction of the import tax and to the reduction of European Union standards. In June 2002, a number of taxes, funds and shares were distributed under a single roof. The Special Consumption Tax Law was put into force for the purposes of harmonization with the EU acquis. Income and Corporate Tax rates in our country are gradually decreased in order to attract

capital in international circulation. Besides, various tax incentives have been put into effect especially for the institutions.

The change in tax policies implemented with globalization has also led to changes in tax revenues. While tax revenues accounted for 13.03 % of GDP in 1980, this ratio was 14.55 % in 1990, 23.59 % in 2000, and 25.9 % in 2010. In 1980, indirect taxes amounted to approximately 37 % of total tax revenues, 59 % in 2000, 68 % in 2010 and 67 % in 2016. The share of indirect taxes in total tax revenues has increased over the years. The most important factor is that the Value Added Tax Law and the Special Consumption Tax Law come into force and include a large group of goods and services. In addition, the share of direct taxes in total tax revenues decreased. The reason for this is to reduce income and corporate tax rates to attract global capital. As a result, globalization has led to radical changes not only in tax policies but also in economic policies.